

**ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ АНДРАГОГІЧНОЇ ДЕОНТОЛОГІЇ В
КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ ПРАЦІВНИКІВ
МЕТОДИЧНИХ СЛУЖБ**

Ярослава Катюк, кандидат психологічних наук, доцент,
кафедра філософії і освіти дорослих ДВНЗ «Університет
менеджменту освіти», м. Київ

Актуальність дослідження. У контексті всебічного розвитку України визначна роль належить педагогічним працівникам, оскільки саме вони реалізують державну політику з питань інтелектуального і духовного потенціалу нації, вітчизняної науки і відповідають за накопичення культурного надбання.

Ключову роль у цих процесах обіймає посада методиста як андрагога, який здійснює супровід професійного зростання вчителів.

Теоретичні результати аналізу правової документації з питань освіти, наукових досліджень, досвіду практиків системи освіти показали, що заклади післядипломної педагогічної освіти, на базі яких здійснюється підвищення кваліфікації педагогічних працівників, приділяють недостатню увагу питанням оволодіння сукупністю морально-правових норм, які регулюють виконання конкретних посадових обов'язків методичних працівників і відповідальність за їх порушення.

У зв'язку з цим нагальною стає потреба забезпечення системи методичної служби компетентними методистами, поведінка яких відповідає нормам, вимогам, принципам, які систематизує деонтологія як наука про професійну етику. Оскільки саме методичний працівник, дотримуючись деонтологічних принципів у своїй професійній діяльності зможе стати взірцем для вчителя і належним чином сприяти його професійному зростанню.

Мета дослідження: проаналізувати теоретичні аспекти андрагогічної деонтології в контексті розвитку професіоналізму працівників методичних служб.

Основні результати дослідження. Аналіз психолого-педагогічної літератури, наукових досліджень з питань професійної деонтології, проблем професійної підготовки педагогічних працівників, проблем підвищення кваліфікації дозволяє визначити різноманітні аспекти дослідження проблеми: розкриття загальних основ

деонтології (И.Бентам, И.Кант, Дж.Милль, П.Сорокин), характеристику різноманітних аспектів професійної деонтології (М.Петров, Л.Лещинський, Е.Вагнер, К.Левітан, О.Скакун, С.Сливка, В.Горшеньов, І.Бенедик, О.Шмоткін), визначення аспектів професійної культури педагогічних працівників (С.Архангельський, Є.Барбіна, О.Бойко, М.Васильєва, С.Гончаренко, В.Гриньова, І.Зязюн, М.Євтух, Н.Кузьміна, Л.Нечепоренко, О.Пехота, В.Семиченко, С.Сисоєва, В.Сластьонін, Л.Спирін, Т.Сущенко, В.Кан-Калик та ін.), проблеми освіти дорослих (Б.Ананьєв, В.Арешонков, С.Болтівець, О.Бондарчук, С.Вершловський, С.Змейов, Ю.Кулюткін, Н.Ничкало, В.Олійник, В.Пуцов, Т.Сорочан, М.Скрипник і т.д.).

Проте, у психолого-педагогічній науці не розкрито проблеми деонтологічної підготовки методичних працівників у системі післядипломної педагогічної освіти загалом і у процесі підвищення кваліфікації зокрема. Не визначено поняття деонтологічної компетентності методиста, яка забезпечує його готовність до виконання нормативної поведінки у системі методичної служби. Дана проблема повинна досліджуватись у контексті теоретичного змісту деонтологічної підготовки працівників методичних служб у процесі підвищення кваліфікації як сфери розвитку їх особистісного і професійного самовдосконалення.

Професійна деонтологія у загальному значенні відіграє важливу роль при виконанні службових обов'язків представниками професійних спільнот.

Засновником педагогічної деонтології вважається російський учений К.Левітан, визначивший її як науку про професійну поведінку педагога. З іншого боку, український учений М.Фіцула вважав педагогічну деонтологію як науку про виховні обов'язки батьків перед дітьми, вихователів перед вихованцями. Сучасний дослідник даної проблеми М.Васильєва вважає, що педагогічна деонтологія – це розділ педагогіки, який являє собою узагальнену систему принципів, норм, вимог, яким повинна відповідати поведінка вчителя в умовах педагогічної діяльності.

Дотримуючись логіки та враховуючи інтерпретацію різноманітних підходів до проблеми, ми вважаємо, що андрагогічна деонтологія повинна враховувати специфіку професійної діяльності методиста як андрагога («учитель учителів»). Це норми і вимоги, які висуваються працівнику методичної служби з точки зору виконання своїх професійних обов'язків; етичний бік поведінки з точки зору виконання службових обов'язків. Специфікою андрагогічної деонтології вважається поведінка методиста в професійній діяльності в контексті поняття «повинність», належного ставлення методиста до супроводу особистісно-професійного вдосконалення вчителя.

Нами виділено декілька деонтологічних принципів у професійній діяльності методиста: аксіологічний, соціокультурний, операціональний (поведінковий).

Аксіологічний принцип передбачає оволодіння методичним працівником етичних норм, принципів і вимог у професії, які в сукупності впливають на розвиток його професійних цінностей у роботі з учителями і андрагогічні установки (суб'єкт-суб'єктна взаємодія, недирективний супровід професійної діяльності вчителя і т.д.).

Соціокультурний принцип визначається сприйняттям андрагогічної етики методиста як універсального соціального регулятора його поведінки в різних сферах його професійної взаємодії (учителі, колеги, адміністрація і т.д.); знаннями у галузі професійної етики в контексті історії педагогіки.

Операційний принцип передбачає розвиток у методичних працівників практичних навичок (моральної культури) поведінки в різноманітних ситуаціях морального вибору згідно з нормами андрагогічної етики; розвиток умінь щодо використання прийомів індивідуальної андрагогічної взаємодії.

Теоретичний аналіз існуючих деонтологічних принципів дає можливість їх детального перегляду з точки зору гуманності, милосердя, емпатії, справедливості, конфіденційності, рефлексії.

Професійна поведінка методичного працівника визначається як система дій і вчинків згідно з нормативними і особистісними компонентами. Відображення нормативних вимог, усвідомлених професійних норм дозволяє методисту правильно сприймати професійну діяльність, вільно орієнтуватись у питаннях науково-методичної діяльності, визначаючи при цьому мету і відповідну стратегію, свідомо здійснювати саморегуляцію поведінки. Дотримуючись норм і принципів професійної діяльності, у методиста формується ставлення до себе як до професіонала, ставлення до інших учасників професійної взаємодії. Зрештою, цей шлях призводить до розвитку професійної самосвідомості, до «акме». У свою чергу, особистісний компонент професійної діяльності методиста уособлюється наявністю у нього професійно-значущих якостей, які необхідні для нормативної поведінки у професійній взаємодії.

Висновки. У контексті розвитку деонтології як науки визначено поняття «андрагогічна деонтологія» як галузь педагогіки. Це норми і вимоги, які висуваються працівнику методичної служби з точки зору виконання своїх професійних обов'язків. Специфікою андрагогічної деонтології вважається професійна поведінка методиста в контексті його належного ставлення до супроводу особистісно-професійного вдосконалення вчителя. Виокремлено деонтологічні принципи (аксіологічний,

соціокультурний, операціональний) як вихідні вимоги, які висуваються до поведінки методиста у його професійній діяльності. Отримані теоретичні висновки мають важливе значення для впровадження деонтологічної підготовки в процес підвищення кваліфікації методичних і педагогічних працівників.

Література

1. Блощинська В.А. Етика. Практикум : Навчальний посібник // В.А.Блощинська. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 248 с.
2. Васильєва М.П. Теорія педагогічної деонтології // М.П.Васильєва. – Х.: Нове слово, 2003. – 216 с.
3. Васильєва М.П. Основи педагогічної деонтології : Навчальний посібник // М.П.Васильєва. – Х.: Нове слово, 2003. – 200 с.
4. Васильєва М.П., Подберезський М.К., Яковенко Я.К. Проблеми формування національної правової культури // М.П.Васильєва, М.К.Подберезський, Я.К.Яковенко. – Харків: “ЕДЕНА”, 2003. – 168 с.
5. Васянович Г.П. Педагогічна етика : Навчально-методичний посібник // Г.П.Васянович. – Львів : Норма, 2005. – С. 344.
6. Громкова М.Т. Психология и педагогика профессиональной деятельности : Учебное пособие для вузов // М.Т.Громкова. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2003. – 415 с.
7. Зязюн І.А. Гуманістична стратегічна теорія і практика навчальною процесу : Спец, випуск / І.А.Зязюк // Рідна школа. – 2000. – № 8.
8. Левитан К.М. Основы педагогической деонтологии // К.М.Левитан. – М.: Наука, 1994. – 192 с.

Авторська довідка

Катюк Ярослава Леонідівна, кандидат психологічних наук, доцент, кафедра філософії і освіти дорослих ДВНЗ «Університет менеджменту освіти», м. Київ; ; 481-38-41; 099-328-54-43